

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

CİLT : XXXVI

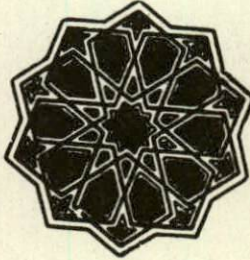

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

CİLT : XXXVI

Bu Dergide Yayınlanan makalelerin her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.

ISBN 975-482-013-9 (TK. NO)
ISBN 975-482-391-X (36. CİLT)
ISSN 1301-0522

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ - 1997

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Prof. Dr. Hüseyin ATAY <i>Hadislere Göre Kur'an Okuma Şartları</i>	1
Prof. Dr. Hayrani ALTINTAŞ <i>İslâm Ahlâkı ve İnsan Davranışları</i>	15
Prof. Dr. Beyza BİLGİN <i>İslâm'da ve Türkiye'de Kadınlar</i>	29
Prof. Dr. Mehmet BAYRAKDAR <i>Fârâbi'nin "Şiir Sanatının Kanunları Risalesi" Adlı Eseri</i>	45
Prof. Dr. Sabri HİZMETLİ <i>Yurtdışına Yönelik Dinî Yayınlar</i>	67
Doç. Dr. Hasan ONAT <i>Şiiliğin Doğuşu Meselesi</i>	79
Doç. Dr. İrfan AYSAN <i>Emevî İktidarının Devamında Sakîf Kabîlesinin Rolü</i>	119
Doç. Dr. Mustafa ERDEM <i>Kıptî Meselesi Üzerine Bir Araştırma</i>	143
Doç. Dr. Cemal TOSUN <i>İlâhiyat Fakültelerinde Vaizlik Eğitimi</i>	179
Doç. Dr. Nesimi YAZICI <i>Sırrı Paşa ve Vilayet Gazeteleri</i>	223
Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR <i>Endülüs'ün Yıkılış Süreci Üzerine Mülâhâzalar</i>	233
Doç. Dr. İbrahim SARIÇAM <i>Küme'yt b. Zeyd el-Esedî</i>	255
Dr. Recep KILIÇ <i>Babanzâde Ahmed Naim'in Felsefî Görüşleri</i>	297
Öğr. Gör. Demirhan ÜNLÜ <i>Kur'ân-ı Kerim Okuma Yarışmaları</i>	341

Dr. Baki ADAM	
<i>Tevrat'ın Tahrifi Meselesine Müslüman ve Yahudi Cephesinden Bir Bakış . .</i>	359
Ignaz GOLDIHER (Çev. Dr. Ömer ÖZSOY)	
<i>Hadis'te Yeni Eflatuncu ve Gnostik Unsurlar</i>	405
Ar. Gör. Ali DERE	
<i>Ein Überlick Über Entwicklung des Hadit und Seinen Formalen Aspekt</i>	423
Kurt ve Ursula REINHARD (Çev. Ar. Gör. Bayram AKDOĞAN)	
<i>Bir Avrupalı Gözüyle 1955-60 Yılları Arasında Türkiye'de Müsiki Hayatı ...</i>	443
Muhammed H. BAKALLA (Çev. Necmettin YURTSEVEN)	
<i>Siretu İbn-i Hişam'ın Arapçası İle Bugünkü Arapça'nın Bir Mukayesesi</i>	461
Ebu'l-Vefa TAFTAZÂNİ (Çev. Ar. Gör. Mustafa AŞKAR)	
<i>Gazzâli'nin Tasavvuf Ekollerine Etkisi</i>	471
Yrd. Doç. Dr. İdris ŞENGÜL	
<i>Prof. Mehrân ve Diresatun Tarihiyyetun Mine'l Kur'ân-ı Kerim</i>	481
Dr. Osman TAŞTAN	
<i>Proceedings of the 14th Congress of the Union Europeenne Des Arabisants et Islamisants</i>	493
Prof. Dr. Abdurrahman KÜÇÜK	
<i>Prof. Dr. Hikmet Tanyu'nun Hayatı, Eserleri ve Fikirleri</i>	499
Dr. Baki ADAM	
<i>Prof. Dr. Hikmet Tanyu'dan Günümüze Dinler Tarihi Çalışmaları</i>	509
Prof. Dr. Harun Güngör	
<i>Dinler Tarihçisi Olarak Prof. Dr. Hikmet Tanyu ve Türk Dinî Tarihi Çalışmalarına Katkısı</i>	521

PROF. DR. HİKMET TANYU'NUN HAYATI, ESERLERİ VE FİKİRLERİ*

Prof. Dr. Abdurrahman KÜÇÜK

a) HAYATI VE ŞAHSİYETİ

Hocam Merhum Prof. Dr. Hikmet Tanyu, 9 Ocak 1918'de Ankara'da doğmuştur. Babası Kayserili Çivicioğullarından emekli subay Mehmet Nuri; annesi Kafkasyalı Fahriye'dir. Gazi İlkokulu'nu ve Gazi Lisesi'ni bitirdikten sonra, babasının vefatı üzerine, liseden sonraki tahsiline bir süre ara vermiştir ve kısa bir süre Gazete yazarlığı yapmıştır. Daha sonra İçişleri Bakanlığı'nda Fen ve Arşiv memurluğu görevinde bulunmuş, "Meskun Mahalleler Kılavuzu"nun hazırlanmasında görev almıştır. Askerlik görevini, üç yıl, Yedek Subay olarak yerine getirmiştir.

Merhum Hikmet Tanyu, 1944'de bir grup arkadaşıyla birlikte "Turançılık" yaptıkları iddiasıyla tutuklanmış; "tabutluk" işkencelerine maruz tutulmuştur. Yapılan mahkeme sonunda, arkadaşlarıyla birlikte beraat etmiştir. 1947 yılında kendisine ve arkadaşlarına işkence yapanlar hakkında Danıştay'da dava açmış; işkence yapan ve buna alet olanların Yüce Divan'da yargılanmalarını ve sanık sandalyesine oturmalarını sağlamış; ancak 1950 yılında çıkarılan Af Kanunu ile sanık durumunda olanlar, mahkum olmaktan kurtulmuşlardır.

Prof.Dr. Hikmet Tanyu, 1947-1948 öğretim yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Felsefe Bölümü'nden mezun olmuştur. Ona, Felsefe öğretmenini olarak görev verilmemiş; Pınarbaşı ve Kayseri Mustafa Özgür İlkokullarında ilkokul öğretmeni, daha sonra Osmaniye Ortokulu'nda ortaokul öğretmeni olarak görevlendirilmiştir. Arifiye Köy Enstitüsü ve Öğretmen Okulunda meslek dersleri, Çocuk Edebiyatı ve Din Bilgisi öğretmenlikleri de yapmıştır.

Okumaya, araştırmaya olan tutkusu, ilk gençlik yıllarında kendini göstermiş, makale ve kitap yazmıştır. İlim yapma azmi ve kararlılığı için-

* Bu makale, Dinler Tarihi Derneği tarafından, 16.6.1995 tarihinde, Anka İlahiyat Fakültesi Yunus Emre Konferans Salonu'nda "Ölümünün Üçüncü Yılında Prof.Dr. Hikmet Tanyu" konulu anma programına tebliğ olarak sunulmuştur.

de Tanyu, 1955 yılında, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Dinler Tarihi asistanı olmuştur. "Ankara ve Çevresinde Adak ve Adak Yerleri" adlı teziyle, 1959'da, Türkiye'de ilk Dinler Tarihi Doktoru ünvanını almıştır. 1960 yılında Fakültece bir müddet Almanya'ya; 1962-1963 yıllarında ise İsrail'e gönderilmiştir. "Türkler'de Taşla İlgili İnançlar" adlı teziyle, 1966 yılında, Doçent olmuştur. 1968 yılından 1982 yılına kadar Dinler Tarihi Kürsüsü Başkanlığı görevini yürütmüştür. Ankara İlahiyat Fakültesi'ndeki görevi yanında, 1966-1969 yılları arasında, Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü'nde Mukayeseli Dinler Tarihi dersi vermiştir. 1971-1972 yıllarında Almanya, İngiltere ve Fransa'da sahasıyla ilgili inceleme ve araştırmalarda bulunmuştur. "Yehova Şehitleri" isimli çalışmasıyla, 1973 yılında, Profesör olmuştur¹.

Prof. Dr. Hikmet Tanyu, 1977-1980 yılları arasında, A.Ü. İlâhiyat Fakültesi Dekanlığı görevini yürütmüştür. Dekanlığı sırasında Fakülte'den bir grup arkadaşıyla, 1979 yılında, Rusya ve Türk Cumhuriyetlerine araştırma-inceleme seyahati yapmıştır. 1982 yılında, Dinler Tarihi Anabilim Dalı Başkanı olarak görev yaparken, yaş haddinden emekliye ayrılmıştır. Almanca, İngilizce ve İbranice bilen Tanyu, Fakülte'den emekli olduktan sonra da ilmî çalışmalarla alâkasını kesmemiş; "Nuh'un Gemisi (Ağrı Dağı) Ermeniler - Bütün Olayların İçyüzü" ile "İslâm Dininin Düşmanları ve Allah'a İnananlar" adlı iki kitabı yayına sunmuş, altı cilt olarak düştüğü Dinler Tarihi kitabı için çalışmalarını sürdürmüştür. Bu arada haftalık Yeni Düşünce gazetesinde de makaleler yazmış ve rahmetli olduktan iki gün sonra son makalesi yayınlanmıştır. Hocam Tanyu, 11 Şubat 1992 tarihinde kalp rahatsızlığı sonucu, 77 yaşında, Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur.

İlim ve fikir dünyamızın bu büyük insanı, sıkıntı ve meşakkatlerle dolu hayatının tamamını Türk Milletine, Türkiye'ye, Türk Dünyasına ve İslâm Dini'ne hizmete harcamıştır. O, Milliyetçiliği, milletine hizmet olarak benimsemiş; çok genç yaşlardan itibaren, çeşitli gazete ve dergilerde yazmaya başlamış; ilmî ve fikrî birçok esere imzasını atmıştır.

Şahsiyeti:

Bir Türk Beyefendisi, insan sarrafı ve bir mücadele adamı olan Tahyu Hocamız, düşmanları karşısında çok sert, dostlarına ve kendine yakın olanlara karşı çok yumuşaktı. Hayatında hep başı dik, alını açık olmuş ve kimsenin karşısında eğilmemişti. Şahsı ile ilgili meselelerde çok yumuşak, millî meselelerde çok sert ve tavizsizdi.

1. Bkz. Hikmet Tanyu, Tarih Boyunca Yahudiler ve Türkler, (Genişletilmiş ve Yeniden Gözden Geçirilmiş İkinci Baskı), İstanbul 1979, 1/5-7.

Merhum Hikmet Tanyu, yaptıklarının ve yazdıklarının neticesine de katlanırdı. Millî dâvâ bildiği konuda yaptıkları ve yazdıklarından pişmanlık duymazdı. 1944 yılında "İrkçılık-Turancılık" adı ile meşhur olmuş olaylarda tutuklanması, özlük dosyasına da işlenmişti. Bunun hem Emniyetteki, hem Rektörlükte'teki dosyasından çıkarılması istendiğinde şiddetle muhalefet etmiş ve "o benim için bir şereftir" demişti. Emekli olduğu zaman, emekli Sandığı'na yazılan sicil özetinde de "Turancılık Davası'nda tutuklanmıştır" gibi ifadenin yer aldığını hatırlamaktayım.

Hocam dostlarından, kararlılık, kuvvetli bir şahsiyet ve güvenilirlik bekledi. Asistan olarak almak ve yanında doktora yaptırmak istediklerinde şu özellikleri aradı:

- 1- Şahsiyet,
- 2- Hayat tecrübesi, gerçekleri görebilmek ve gerçek hayatı bilmek,
- 3- Çalışkanlık,
- 4- Dinî ve millî değerlere saygı ve bağlılık.

Hocam, bu dört özelliğe sahip olan insanın, diğer bilgi ve ilmî eksikleri çalışma ile halledeceğine inanmaktaydı. O, insan sarrafıydı. İnsanları, bir bakışta tanıma yeteneğine sahipti. Çok az yanıldığını söylerdi. Herkese referans olmazdı, yakînen tanımadıkça kimse hakkında müsbet ve menfi şey söylemezdi.

İlmî konularda, ilmî ahlakâ bağlıydı. Nereden bir şey almışsa, onu mutlaka zikrederdi. Bilgiye önem verirdi, metodu ikinci planda görürdü. Daha sonra o konuda çalışanların daha iyisini yapacağı inancını taşırdı.

Hikmet Tanyu, mütevazı, dürüst ve namuslu bir hayat sürmüştür. Hiç kimseye ismiyle hitap ettiğine rastlanmamıştır. Mevkisi, makamı ne olursa olsun herkese, hep isminin başına, "Bey", "Efendi" ekleyerek hitap etmiştir. Şahsî münasebetlerinde bu kadar hoşgörülü, çok müşfik ve yumuşak görünüşlü olan Hocam, Türk Milleti'nin millî meselelerinde, İslâm ve Türklükle ilgili konularında tavizsizdir. Bu konularda zararlı gördüğü fikir ve eylem karşısında, tabir caizse, "Aslan misali" kükremiştir. Bu kararlılığını, hayatında uyguladığı gibi, yazdıklarında, yanında doktora yapanlara tavsiye ettiği konularda da göstermiştir. Onun, yıllar önce, önemli görüp tez olarak verdiği konular, günümüzde önemli konulardan olmuştur (Hazarlar, Gagauzlar, Dönmeler, Ortodoks Patrikhanesi, Biruni, Reddiyeler vb...).

İslâmî ve millî konulardaki tavizsizliğini ve hassaslığını emekli olduktan sonra da göstermiştir. İslâmî konulardaki hassasiyetine örnek, İslâm'a bilerek veya bilmeyerek zararlı olan görüş ve düşüncelere cevap

veren “İslâm Dininin Düşmanları ve Allah’a İnananlar” kitabıdır². Millî hasssiyetini de “Nuh’un Gemisi-Ağrı Dağı-Ermeniler, Bütün Olayların İcyüzü” adlı eseriyle göstermiştir. Bu eserde; Ağrı Dağı efsanesinin, Ermeni olaylarının, “Van Tatil Köyü” hadisesinin arka planına, Türk Devleti ve Milleti üzerine oynanmak istenen oyunlara dikkat çekmiş ve ışık tutmuştur³.

b) ESERLERİ:

- 1- Türkçülük ve Gerçek Demokrasi, İstanbul 1945.
- 2- Türk Gençliğinin Kükreyişi (Türk Milliyetçilerinin Davası ve Hedefleri, Komünizmin ve Komünistlerin Tahlil ve Tenkidi), Ankara 1947
- 3- Türkçülük Davası ve Türkiye’de İşkenceler, Kayseri 1950
- 4- Ziya Gökalp, Yeni Türkiye’nin Hedefleri, Ankara 1952
- 5- Niçin Komünist Oluyorlar? (İkinci Basım), Ankara 1958
- 6- Atatürk ve Türk Milliyetçiliği (Birinci Basım), Ankara 1961, (İlaveli İkinci Basım Ankara 1981)
- 7- (H.Fethi Gözler ile birlikte) Ortaokullar İçin Türkçemiz I-III. Cilt, İstanbul 1971
- 8- Ziya Gökalp ve Türk Milliyetçiliği, İstanbul 1962
- 9- Ankara ve Çevresinde Adak ve Adak Yerleri, Ankara 1967
- 10- Türkler’de Taşla İlgili İnançlar, Ankara 1968 (İkinci Baskı, Kültür Bakanlığınca yapıldı. Ankara 1987).
- 11- Tefvik Fikret ve Din, İstanbul 1972
- 12- Yehova Şahitleri, Ankara 1973
- 13- Dinler Tarihi Araştırmaları, Ankara 1973
- 14- Tarih Boyunca Yahudiler ve Türkler, I-II, İstanbul 1976, (Genişletilmiş İkinci Basım 1979)
- 15- Ziya Gökalp: Kızılma, Hazırlayan: Hikmet Tanyu, Ankara 1976
- 16- Türkler’in Dinî Tarihçesi, İstanbul 1978
- 17- İnsan ve Dünya (Şiirler), Ankara 1978
- 18- İslâmlıktan Önce Türkler’de Tek Tanrı İnancı, Ankara 1980
- 19- Cihan İçinde Bir Cihan (Şiirler), İstanbul 1980

2. Bkz. Hikmet Tanyu, İslâm Dininin Düşmanları ve Allah’a İnananlar, İstanbul 1989.

3. Bkz. H.Tanyu, Nuh’un Gemisi (Ağrı Dağı)-Ermeniler-Bütün Olayların İcyüzü, İstanbul 1989, 68-76, 159-172, 327-367 vd.

20- Ziya Gökalp'in Kronolojisi, Ankara 1981

21- Atatürk İçin Şiirler, Ankara 1981

22- Nuh'un Gemisi Ağrı Dağı-Ermeniler-Bütün Olayların İcyüzü, İstanbul 1989

23- İslâm Dininin Düşmanları ve Allah'a İnananlar, İstanbul 1989

Kitap olarak yayınlanmış bu eserleri yanında, çeşitli konularda yazılmış 300'den fazla makalesi bulunmaktadır. Makaleler, genel olarak Dinler Tarihi, Din Fenomenolojisi, Etnoloji, Türk Dini ve Kültürü, Türk Halk İnanışları (Dinî Folklor) ve Türk Dünyası ile ilgilidir.

C) FİKİR VE DÜŞÜNCELERİ:

Fikir ve Düşüncelerini şöyle gruplandırmak mümkündür.

- 1- Türk Tarihi ve Kültürü ile ilgili olanlar,
- 2- İslâm ile ilgili olanlar,
- 3- Dinî Folklorla ilgili olanlar,
- 4- Türkçülük, Milliyetçilik ve Demokrasi ile ilgili olanlar,
- 5- Dinler Tarihi ile ilgili olanlar;

- a) Türk Dinî Tarihi ile ilgili olanlar,
- b) Yahudilik ve Masonlukla ilgili olanlar,
- c) Hıristiyanlıkla ilgili olanlar,
- d) Türklüğe ve İslâm'a yabancı fikir ve akımlarla ilgili olanlar,
- e) Diğer dinlerle ilgili olanlar (Altı cilt olarak düşündüğü Dinler Tarihi'nin büyük bir kısmı hazır).

Prof. Dr. Hikmet Tanyu, Türk Milletinin yetiştirdiği değerlerden biridir. O, kimseden birşey talep etmemiş, hiç kimsenin hatırı için de doğru bildiklerinden taviz vermemiş; 50 yıllık hizmet hayatını hep alınımın teri ve hakkı ile elde etmiştir. 70'i aşkın yaşına rağmen, ülküsünden, azminde ve çalışma şevkinden birşey kaybetmemiştir. Emekli olduktan sonra, kitapları kapatıp bir köşeye çekilmemiş; her güne, yeni bir şevk ve azimle başlamıştır.

Hikmet Tanyu, Türkiye'de Dinler Tarihi sahasında doktora yapan ilk akademisyendir. Dinler Tarihi'nin ilmî esaslara uygun gerçek ve saygın bir bilim dalı haline gelmesinde emeği büyüktür. O, Batı'da yapılmış çalışmaların çoğunda görülen dinin menşeyini belli nazariyelere dayandırma şartlanışlığına ve taklitçiliğine kapılmamış; bu nazariyeleri reddederek

dinin menşinin ilâhî olduğunu ve "Tektarı" esasına dayandığını savunmuş; bu konuda derin ve kapsamlı çalışmalar yapmayı önermiştir.

Hocam, ilmî çalışmaları dinine, vatanına ve milletine bir hizmet vasıtası olarak görmüştür. Bu nedenle o, çalışmalarını genel dinler alanından özele kaydırmış; Türkiye, Türk Milleti ve İslâm Dini'ni ilgilendiren meseleleri öncelikli olarak çalışmayı esas almıştır. Nitekim kendi yaptığı ve yanında çalışanlara yaptırmış olduğu araştırmaların/tezlerin hemen tamamında bu esaslara bağlı kalmış olduğu görülmektedir.

H.Tanyu, Türk kültürü ve dinî folklor da büyük önem vermiş, folklordeki dinî unsurları tesbite çalışmıştır. O, halk inanışları arasından dinle ilgili olanları değişik yönleriyle ele alarak tasnif etmiş; bu inanışların mitolojiyle, Din Fenomenolojisiyle ve Dinler Tarihiyle ilgisini ortaya koymaya çalışmıştır. Hocam, kendisi bu çalışmaları yaparken, lisans öğrencilerine de, mezuniyet tezi olarak, çeşitli il ve ilçelerin halk inançlarını çalıştırmış; böylece adeta, Türkiye'nin bir halk inanışları coğrafyasını çıkartmıştır.

Halk inanışları ve Türkler'in eski dinine yönelik çalışmaları neticesinde Tanyu, o zamana kadar farklı bilinen bir gerçeği de ortaya çıkarmıştır. O, Türkler'in eski dinine dair Abdülkadir İnan'ın "Şamanizm" ve Ziya Gökalp'in "Toyunizm" iddialarını reddetmiş; eski Türk dininin "Tek Tanrıcı Bir Din" olduğunu ortaya koymuştur. Bu tesbitiyle Hikmet Tanyu, bugün Batı'da da, Türkiye'de de kabul gören bir gerçeği su yüzüne çıkarmış; böylece Türk Kültür Tarihine ve Dinler Tarihine büyük bir katkı sağlamıştır⁴.

Millî ve dinî meselelerde oldukça hassas olan Tanyu, Yahudilik, Siyonizm ve Masonluk üzerinde durmuş; Yehova Şahitleri ve Bahailer gibi grupların Türkiye'ye yönelik misyonerlik faaliyetlerine dikkat çekmiştir⁵. O Yehova Şahitleri'nin Yahudilikten büyük oranda etkilenmiş bir Hıristiyan mezhebi olduğunu, İslâm düşmanlığı yanında, millet ve devlet düşmanlığı da yaptığını kitabında açıklamıştır⁶. Bahailik'in de, emperyalist güçlerce ortaya çıkarıldığını Hıristiyan ve Yahudilerce İslâm'a karşı kullanılan yıkıcı bir hareket olduğunu belirtmiştir⁷.

Hocam, Ağrı Dağı'nda Nuh'un Gemisini arama faaliyetinin arkasındaki Ermeni tez ve fikirlerini destekleme çabasını ortaya koyarak, bu hususa, dikkat çekmiştir. Bu çalışma ile millî konulardaki hassasiyetini, milliyetçiliğini ve vatanperverliğini göstermiştir. Karabağ Meselesi ve

4. Bkz. Hikmet Tanyu, Türklerin Dinî Tarihçesi, İstanbul 1978, 7-30; H.Tanyu, İslâmlıktan Önce Türklerde Tek Tanrı İnancı, Ankara 1980, 1-25, 176, 206. Hikmet Tanyu'nun Türklerin dininin "Tektarı İnancı" olduğu yolundaki tezi ile ilgili görüşlerinin gelişim çizgisi için bkz. Abdurrahman Küçük, "İslâmiyetten Önce Türklerde Tek Tanrı İnancı", Boğaziçi Dergisi, İstanbul 1984, sa: 22, sf. 28-31.

5. Bkz. H.Tanyu, Tarih Boyunca Yahudiler ve Türkler, I/200-260, II/602-637.

6. Bkz. H.Tanyu, Yehova Şahitleri, Ankara 1973, 56-58, 143-156.

7. Bkz. Tanyu, Tarih Boyunca Yahudiler..., I/268-270.

bugünkü bölücülük hadiselerine dikkat çekmiş; Ermenilerin Kürtçülüğü kullanmaya çalıştığına ve Yunanlılar'ın bunu böyle istediğine yer vermiştir⁸. Hikmet Tanyu, çok genç yaşlardan itibaren Türklük'e, Türk Milliyetçiliği dâvâsına gönül bağlamış; bu uğurda birçok sıkıntıya göğüs germiştir. O, milliyetçiliği, insanlığın tabii bir tutumu, kişinin kendi vatanını, milletini sevmesi ve devletini yaşatıp yüceltmesi duygusu olarak görmüştür. Türk Milliyetçiliğinin ise Türk Milletini, Türklüğü yaşatmak, yüceltmek düşünce ve ülküsü, bu idealle toplumsal adâlete, refaha sahip çıkmak ve hakimiyeti gerçek anlamda millete vermek olduğunu ifade etmiştir. Milliyetçilikte, başta Türk dili, İslâm Dini ve Türk Tarihinin geldiğini belirtmiştir. O, milliyetçiliğin birçok manevî dinamizminin İslâm'dan kaynaklandığını ve bu nedenle milliyetçiliğe düşman olanların bilmeden İslâm düşmanlığı yaptıklarını dile getirmiştir⁹. Kendisiyle yapılan bir röportajda da Tanyu, İslâmî temele dayalı bir Türk Milliyetçiliği'nin şer güçlerin korkulu rüyası olduğunu vurgulamış; bu nedenle de gençlerin "İslâmcı" ve "milliyetçi" gibi sun'î ayrımlara götürüldüğünden şikayet etmiştir. Ona göre bu iki unsur birbirine zıt şeyler olmayıp aksine birbirinin mütemmimidir. Nitekim o, "Türk Milliyetçiliği derken, bunun içinde İslâm dininin esaslarıyla birlikte, manevî, ahlâkî yönüyle kaynaşmış, bütünleşmiş bir milliyetçilik anlıyorum. Yoksa Batılı, materyalist, kozmopolit bir milliyetçilik anlayışının bizim milliyetçiliğimizle alâkası yoktur"¹⁰ demiştir. Bütün bunlara rağmen o, Türk olmayan veya yabancı güçlerce aldatılan bazı kimselerin, Türk Milliyetçiliğini İslâm'a aykırıymış gibi gördüklerini ve bunu da İslâm'ı savunuyor tavrıyla yaptıklarını belirtmiştir.

Hikmet Tanyu, Milliyetçiliği'nin tabii bir sonucu olarak, Türk kültürü ve Türk dili konusunda son derece hassastır. Bugünkü resmî iletişim vasıtalarının arzulan kültür politikasından oldukça uzak olduğunu ve gençliği yozlaştırdığını ifade etmiştir. O, millî kültür, sanat ve estetiğin genç nesillere tanıtılıp sevdirmesine büyük önem vermiştir. Kültür ve estetiğin iletilmesinde en önemli unsur olan dilin, yıllar süren hoyratça tutumlardan dolayı, can çekişir hale getirildiğinden yakınmıştır. Türklük âleminde, çok eski zamanlardan beri, özellikle yöneticilerde, dil konusunda bir zaaf olduğuna, bunların ya özentî ya da bilgiçlik olsun diye yabancı dil, kelime ve hatta gramer değiştirme teşebbüslerinde bulunduğu işaret etmiştir. Günümüzde de elli-altmış yıldan beri süren öz Türkçe gibi manâsız bur tutumla birçok kelimenin dilimizden sökülüp atıldığı, Batılı kavram ve kelimelerin ise hiçbir denetime tabi tutulmadan Türkçe'ye sokulduğu çelişkisine dikkati çekmiştir¹¹.

8. Bkz. Tanyu, Nuh'un Gemisi..., 226-282, 304-373.

9. Bkz. H.Tanyu, "Türk Milliyetçiliği Ülküsü ve Temelleri", Yeni Düşünce Gazetesi, 6 Ekim 1989.

10. Zaman Gazetesi, 24 Eylül 1989, sf. 7.

11. Bkz. Tanyu, "Yok Mudur Kurtaracak Bahtı Kara Türkçeyi?", Yeni Düşünce Gazetesi, 25.5.1990, sf. 5; Tanyu, "Türk Gençliği Bir Bütün Olarak", Yeni Düşünce Gazetesi, 20 Ekim 1989, 5.

Tanyu Hoca, Türkiye üzerinde oynanan oyunların bitmediğini, Türk Milletinin kaderi ve geleceği üzerinde tuzaklar kurulduğunu, bölünmesi için çalışıldığını, dört taraftan kuşatıldığını belirtmiş ve bunlardan kurtulmak için öneriler ileri sürmüştür. Bu öneriler arasında; yıkıcı ve bölücü örgütlere, derneklere ve çalışmalara karşı tedbir alınması; bunların tanıtılması, hukukî, iktisadî ve kültürel tedbirler yanında, millî ve manevî eğitime önem verilmesi bulunmaktadır¹².

Hikmet Tanyu, ilk gençlik yıllarından itibaren, dış Türkler ve Türkistan'ın bağımsızlığı meselesiyle çok yakından ilgilenmiştir. Bu haklı meseledeki düşüncelerinden dolayı, dönemin siyasileri tarafından, arkadaşlarıyla birlikte, "İrkçılık-Turancılık" yaptıkları iddiasıyla cezalandırılmıştır. O, bütün zorluklara rağmen, düşüncelerinden en ufak bir taviz vermemiş ve zaman kendisini haklı çıkarmıştır. Ömrünün son yıllarında, Sovyetlerin hâkimiyetindeki Batı Türkistan coğrafyasındaki Türk devletlerinin peşpeşe bağımsızlıklarını ilân ettiklerini görme mutluluğuna ulaşmıştır. Hocam, bu defa, hemen herkesin dikkatinden kaçan Doğu Türkistan meselesine yazılarında yer vermeye başlamıştır. Vefatından önce gazetede köşesinde yazdığı son yazılarında Doğu Türkistan'da yapılan zulümlere kamuoyunun dikkatini çekmeye çalışmış ve buradaki Türkler'in bağımsızlıklarını kazanması için yapılması gereken işleri belirtmiştir. Doğu Türkistan'daki Türkler'in dil ve dinlerini daha fazla muhafaza etmiş olmalarına rağmen, sürekli bir Çin zulüm ve asimilasyonuna maruz kaldıklarını, aralarına nifak sokularak birlik çabalarının engellendiğini belirtmiştir.

Tanyu, Doğu Türkistan'ın bağımsızlığını kazanması için tüm dünyadaki Türkler'e ve Batı Türkistan devletlerine yükümlülükler düşüğünü belirtmiştir. Batılı devletlerin de Sovyetlerin çöküşüyle, Batı Türkistan'da Çin lehine bozulan güç dengesini gözönünde bulundurarak, yeni kurulan Türk devletlerini ve Doğu Türkistan'ın bağımsızlığını kazanmasını desteklemesi gerektiğini ifade etmiştir. Bunların yapılabilmesi için de Batı Türkistan'daki devletlerin bir federasyon birliği oluşturmalarının gerektiği, dünyanın her bölgesindeki Türkler'in dernekler ve benzeri kuruluşlar oluşturarak, Doğu Türkistan meselesini dünya kamuoyuna çok iyi bir biçimde anlatmalarının şart olduğunu ifade etmiştir. Yeni Düşünce Gazetesi'ndeki "Doğu Türkistan'ın İstiklâl ve Hürriyeti Yolunda İlk Adımlar-2"¹³ başlıklı son yazısında Hocam, boynu bükük "Doğu Türkistan Meselesi"nin takibini, yazısının son cümlesinde "şimdi her Türk'ün görevini bilmesi gerekiyor" ifadesiyle vasiyet olarak bizlerce bırakmıştır. Tanyu, bir "ekol"dü ve onun etrafında Türkiye'de "Dinler Tarihi Ekolü" oluşmuştur.

12. Bkz. Tanyu, Tarih Boyunca Yahudiler..., II/1286.

13. Bkz. Tanyu, "Doğu Türkistan'ın İstiklâl ve Hürriyeti Yolunda İlk Adımlar-1,2", Yeni Düşünce Gazetesi, 7, 14 Şubat 1992, sf. 4.

SONUÇ

Hocam, yetmiş yıllık hayatını Türk-İslâm davâsının yerleşmesi ve yaygınlaşması yolunda harcamış, en zor şartlarda bunları dile getirmiş ve çizgisinden zerre kadar sapmamış, fikirlerinden taviz vermemiştir. O, 1944'lerde başlayan çizgisinde zikzaka rastlanmayan, İslâm'ı temel alan, Türk Milliyetçiliğinin temsilciliğini yapan bir fikir, düşünce ve ilim adamıdır. İslâm'ın müdafî olan Hocam, Türklük konusunda da İslâmî ölçüler içerisinde kalmış; yazdıklarında İslâm'a aykırı bir şey bulunmamasına çok dikkat etmiştir. Başkalarının yazdıklarında da bu ölçüyü aramış; yanında doktora yapanlara verdiği tez konularında da İslâm'a ve Türk Milletine faydayı esas kabul etmiştir.

İnanç, irade timsali ve örnek bir insan Hikmet Tanyu, sadece ilmî eserler vermekle kalmamış, dinlenme saatlerini de şiir yazmakla değerlendirmiştir. Üç tane şiir kitabı bulunmaktadır. Duygu ve düşüncelerini şiirlerde de göstermiştir. "İnanmak Meselesi" başlıklı şiirinde Âhiret'i hatırlamakta ve hatırlatmaktadır. Bu şiirde şöyle demektedir:

*"Ahirette bulunsaydım
Ve deselerdi ki
Şu günahkârların ızdırap ülkesi
Şu iyilerin saadet bahçesi
Şunlar melek, şunlar
Dünya'da inanılmayanlar!...

Nihayet Ahiret'teki Hakk'a,
Cennetine, cehennemine
İnanırım Tanrım..."¹⁴*

"İki Âlem ve Allah" şiirinde de dünyayı garip, Ahireti gerçek sayıyordu:

*"İki âlemi gördüm uyanık, açık ve parlak
Bir ayağım dünya üzerinde, yuvarlak
Bir ayağım yıldızlardan ötelede, enginlerde apak.
Birden kâinatın sırrını anlayarak,
Birden secdeye vardım Allah'ı anarak.
Bir garip Dünya, bir gerçek Ahiret var.
Gözlerde, gönüllerde, akılda parlar..."¹⁵*

Merhum Prof. Dr. Hikmet Tanyu, çeşitli marşlar da yazmıştır. 1978 yılında yazdığı "İlâhiyatçıyız Biz" başlıklı marş şöyledir:

14. Hikmet Tanyu, İnsan ve Dünya, Ankara 1978, 27.
15. Tanyu, İnsan ve Dünya, 46.

*"Allah'ın nurunda parlar gerçeğe yürürüz biz
Hak yolunda ilerleriz, İslâmçıyız, Türküz Biz
Ahlâkçıyız, imanlıyız, iyilikte hürüz Biz
Doğru yolda, şanlı yolda, fedâiyiz, eriz Biz.*

*Yürü zulmetin üstüne, yürü, durma ileri.
İnançla aydınlat yurdu, yürü, yılma ileri.
Kur'an'la huzur getir, milletin gülsün yüzü,
Karanlıklar kalksın yerden, ver özlenen gündüzü.*

*İlâhiyatçıyız, elde Ayyıldızlı Bayrakla,
Milletin umuduyuz Biz, şehit dolu toprakla,
Yürürüz bilgi ve nurla, Bir Tekbirle Bismillah
Dilimizde, gönlümüzde, ufkumuzda, Bir Allah"¹⁶*

Yukarıda sadece özelliklerinin bir kısmına işaret ettiğimiz inanç ve ideal timsali, büyük âlim ve mütefekkir insan Prof.Dr. Hikmet Tanyu, 11 Şubat 1992 Salı günü Hakk'ın rahmetine kavuşmuş ve ebedî hayata intikal etmiştir. Hayatı tam bir "derviş" edası içinde geçmiş, gösterişten ve yaldızlı övgülerden kaçınmış, kişilerin takdirini değil, hasbî olmayı, Allah'ın rızasını kazanmayı düşünmüş; mevki-makam peşinde koşmamış, kimseye yaranmak için inanç ve ideallerinde tavize gitmemiş örnek bir insandır. Türkiye Cumhuriyeti döneminde yetişmiş, ilmiyle âmil, memleket gerçeklerini bilen, milletiyle bütünleşen önder akademisyenlerden biridir. O, geriye eser ve nesiller bırakmayı hedef edinmiştir.

Bir Türk Beyefendisi, âlim, fâzıl ve mütevazî Hocamız Hikmet Tanyu'nun hayatından, çalışma azminden ve iradesinin sağlamlığından alınacak çok dersler vardır. Bana göre onun ölümü, "bir yıldızın düşmesi"dir.

Ruhu şad ve mekânı cennet olsun. Allah rahmet eylesin.

16 H.Tanyu, İnsan ve Dünya, 128.